

Kwaliteit van ecologische adviesbureaus

-aantoonbaar ondermaats met dassen als slachtoffer-



Harderwijk, 22 maart 2022

J.J. Schröder (Stichting Valouwe Natuur)



Inhoud

Voorwoord	2
Samenvatting.....	3
Inleiding.....	4
Deskundigheidseisen.....	5
Advisering in de praktijk.....	8
Bureau 1	8
Bureau 2	8
Bureau 3	8
Bureau 4	9
Bureau 5	9
Bureau 6	10
Bureau 7	10
Bureau 8	11
Bureau 9	11
Bureau 10	11
Bureau 11	12
Bureau 12	12
Bureau 13	12
Bureau 14	13
Bureau 15	13
Discussie	14
Slechte adviezen.....	14
Ongecontroleerde mitigatie en compensatie	14
Gebrekkige cumulatie	15
Geen plaag maar herstel	16
Conclusie	16
Literatuur.....	16
Over de schrijver	18

Voorwoord

De adviezen van ecologische bureaus spelen een belangrijke rol bij besluiten over de toelaatbaarheid van ingrepen in het leefgebied van dassen. Daarbij hebben dassenbeschermers de indruk dat de adviezen van die bureaus vaak te wensen over laten. Het leek mij nuttig om een aantal tekortkomingen eens in een notitie vast te leggen en zo patronen te herkennen. Ik wil Marc Moonen en Bert Hesse (beiden Stichting Das&Boom), Ton Meijer (Stichting Dassenwerkgroep Utrecht -'t Gooi), Pieter Bogaers (Stichting Natuur en Landschap het Gooi) en Jan Baars (Stichting Dassenwerkgroep Limburg) hartelijk danken voor hun adviezen suggesties en aangeleverde informatie. Ik hoop dat deze notitie gaat leiden tot evenwichtiger besluitvorming ten gunste van dassen.

Jaap Schröder, Stichting Valouwe Natuur (www.valouwenatuur.jouwweb.nl)

Samenvatting

Dassenbeschermers maken zich zorgen over de kwaliteit van adviezen van ecologische bureaus. Ter illustratie zijn discutabele adviezen van een vijftiental willekeurige bureaus geanalyseerd en beschreven. De geconstateerde tekortkomingen vloeien voort uit onvoldoende ecologische kennis maar soms ook uit doelbewuste misleiding door de betrokken bureaus. Dit leidt tot onbetrouwbare adviezen. Dassenbeschermers willen dat dit gegeven vaker aanleiding vormt voor bestuurders, hun ambtenaren en rechters om contra-expertises uit te laten voeren en deze bij hun besluitvorming te betrekken. Dit zal namelijk leiden tot objectievere besluiten en een betere bescherming van dassen.

Inleiding

Onze behoefte aan extra woningen, wegen, recreatie- en bedrijfsterreinen staat soms haaks op het behoud van natuur in zijn algemeenheid en de behoefte van dassen (*Meles meles*) aan een veilige burcht en voldoende leefgebied in het bijzonder. De exegese van Wet Natuurbescherming 2017 (WNb) is in principe duidelijk: opzettelijke doding van een das en vernieling van een burcht zijn in Nederland verboden en verlies van essentieel leefgebied is dat eveneens mits dat vroeg of laat tot verlies van de rust- of voortplantingsfunctie van een burcht leidt (ABRVS, 2022). De WNb bepaalt aan de hand van deze criteria wie aan het langste eind trekt. Is de ingreep toegestaan en, zo ja, zijn mitigerende maatregelen voldoende of is een WNb-ontheffing nodig en, zo ja, onder welke voorwaarden? Zijn de te nemen maatregelen voldoende geborgd en zijn voorwaarden voldoende ondubbelzinnig beschreven? Plannenmakers en vergunningverleners laten zich hierbij vaak adviseren door ecologische bureaus. Het komt er dan op aan dat zo'n bureau bereid en in staat is om 'de waarheid, de volledige waarheid en niets dan de waarheid' op schrift te stellen.

Al in de beginfase van ruimtelijke plannen is het welhaast onvermijdelijk dat besluiten worden genomen door bestuurders, raadsleden en ambtenaren met op zijn gunstigst een globale kennis van ecologie maar nauwelijks kennis over de eisen van specifieke organismen. In die fase kunnen de adviezen van ecologische bureaus doorslaggevend zijn. Bestuurders, raadsleden en ambtenaren zijn daarbij in het algemeen niet geneigd specifieke deskundigheid te vereisen of deze alsnog in te roepen als die deskundigheid bij het adviesbureau ontbreekt. Alleen bij heel grote projecten (Infomil, 2022) bestaat een verplichting tot uitvoering van een Milieu Effect Rapportage (MER) volgens een voorgeschreven format. Het betreffende rapport moet ter beoordeling aan externe deskundigen worden voorgelegd, de Commissie MER. Deze commissie kan aanvullende informatie eisen. De eindversie van het rapport hoeft, merkwaardig genoeg, niet opnieuw aan de Commissie MER te worden voorgelegd. Kleinere projecten kunnen zich overigens helemaal aan een MER met externe beoordeling onttrekken.

Bij verschil van mening over de besluiten van een bestuursorgaan belanden partijen uiteindelijk bij de Rechtbank of, direct, bij de Afdeling Bestuursrecht van de Raad van State. Procespartijen die bescherming van de das als doel hebben, zien te vaak dat ook rechters meer gewicht toekennen aan de argumenten van ecologische adviesbureaus dan aan hun eigen argumenten. Rechters beschouwen dassenbeschermers kennelijk als enthousiaste maar te nauw betrokken belangenbehartigers terwijl de kwaliteit, belangenloosheid en objectiviteit van ecologische bureaus boven iedere twijfel verheven lijkt. Omwille van de 'equity of arms' (artikel 6 EVRM, Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens) zou een Rechtbank vaker getuigendeskundigen kunnen oproepen en de Raad van State vaker kunnen besluiten om de Stichting Advisering Bestuursrecht, de

StAB, in te schakelen (Van Amerongen & Kegge, 2019). Op die manier kunnen ‘battles of experts’ objectiever worden beslecht.

Deskundigheidseisen

De Wet Natuurbescherming (WNB) stelt slechts globale eisen aan de opstellers van ecologische adviezen. De betreffende ‘ecoloog’ (een onbeschermd beroep) heeft slechts werkzaam te zijn bij een ecologisch adviesbureau of zich ‘in te zetten’ op het gebied van soortenmonitoring of -bescherming, in principe ongeacht de betrokken diersoort.

Een deel van de adviesbureaus is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus dat tot doel heeft om de kwaliteit van adviezen te bevorderen. Het netwerk kent een Gedragscode, een Klachtenprocedure (zonder opschortende werking) en Soorteninventarisatieprotocollen. De Gedragscode stelt, onder meer, de volgende eisen:

-De leden houden hun deskundigheid en vakbekwaamheid op peil en ontwikkelen die door educatie en door met de opdrachtgever (selectief) de uitvoering van opdrachten te evalueren.

-De leden gebruiken inzichten, methoden en handelwijzen die door andere deskundigen erkend worden of zijn in staat het gebruik van afwijkende inzichten e.d. te verdedigen ten opzichte van collega-deskundigen.

-De leden gaan kritiek door collega-deskundigen niet uit de weg en zoeken zonodig actief discussie om de eigen inzichten én die van collega's te verdiepen.

-De leden zijn zich bewust van de gevolgen én risico's van hun handelen, zowel voor de opdrachtgever, de natuur als de maatschappij.

-De leden attenderen de opdrachtgever ingeval de uitvoering van een opdracht in strijd wordt geacht met een goede vakuitoefening en zetten zich in om deze strijdigheid op te heffen, of geven de opdracht terug.

-De leden aanvaarden alleen een opdracht indien en voor zover zij over voldoende deskundigheid kunnen beschikken om deze opdracht uit te voeren.

-De leden hanteren waar nodig het voorzorgsprincipe ten aanzien van effecten op natuur en landschap.

-De leden wijzen opdrachtgevers en andere partijen waarmee professionele relaties worden onderhouden, op eventuele strijdigheden van hun gedrag met wet- en regelgeving, met als doel deze strijdigheid op te heffen.

-De leden werken met respect voor de intrinsieke waarde van natuur, in het besef van de complexiteit van natuur en van de relatie maatschappij-natuur.

-De leden zijn transparant in hun werk en te allen tijde aanspreekbaar op hun integriteit, zowel voor andere leden, opdrachtgevers als derden die belang hebben bij hun werk.

-De leden voeren hun werkzaamheden zo objectief mogelijk, eerlijk en waarheidsgetrouw uit.

-De leden dragen bij aan de naleving van wettelijke en maatschappelijke vereisten van ethisch handelen.

-De leden laten zich niet beïnvloeden door derde belanghebbenden, anders dan dat zij zich laten overtuigen door wetenschappelijke, wettelijke of maatschappelijke argumenten.

-De leden doen slechts uitspraken die wetenschappelijk, juridisch dan wel maatschappelijk zijn te beargumenteren.

-De leden gaan misbruik van hun kennis actief tegen.

Die Gedragscode laat ruimte voor interpretatie en niet-aangesloten bureaus kunnen de code vanzelfsprekend volledig negeren. Op de website van het Netwerk (www.netwerkgroenebureaus.nl) is na te gaan welke bureaus al dan niet lid zijn.

Een Soorteninventarisatieprotocol voor dassen heeft het Netwerk Groene Bureaus (nog) niet beschikbaar. Dat is geen excuus voor inferieure advisering omdat het interprovinciale Kennisdocument Das (BIJ12, 2017) daarvoor alle aanwijzingen geeft. Bovendien verschijnt voortdurend aanvullende nieuwe informatie via vakliteratuur die iedere ecoloog volgens de Gedragscode ('houden deskundigheid en vakbekwaamheid op peil') geacht wordt zich eigen te maken. Dat is overigens ook een reden om het Kennisdocument Das, inmiddels vijf jaar oud, van tijd tot tijd te actualiseren. Idealiter zou je willen dat adviseurs op het gebied van dassen beschikken over de volgende basale kennis:

-De wetgeving die van toepassing is (de Das valt onder Onderdeel A van beschermde soorten van de WNb),

-De eventuele aanwezigheid van dassen en hun territorium in het plangebied en de omgeving van het plangebied,

-De componenten van een territorium zoals het leefgebied dat nodig is ten behoeve van voedsel en rust, alsmede de aanwezigheid van hoofd-, bij-, zomer- en vluchtburchten,

-De vereiste territorium-grootte en de eventuele naburigheid van andere dassenterritoria,

- Relaties tussen het dieet van dassen en de vereiste habitatkenmerken,*
- Bekendheid met de overwegende bemachtigingswijze van regenwormen (slurpen i.p.v. opgraven),*
- Optimaal bodem- en gewasbeheer ten gunste van beschikbare regenwormen,*
- De (on)mogelijkheid om territoriumgrenzen te verleggen,*
- Signalen op grond waarvan een burcht al dan niet in gebruik is bij dassen,*
- Potentiële verstoringsbronnen (auto's, honden, spelende kinderen, fietsers, crossers,),*
- Mitigatiemaatregelen (verzachten van negatieve effecten),*
- Compensatiemaatregelen (beheerwijzigingen gericht op het produceren van meer of bereikbaarder voedsel),*
- De staat van instandhouding van de lokale dassenpopulatie,*
- Kennis van al uitgevoerde en nog komend ingrepen in en rond het plangebied,*
- Kennis van en toegang tot netwerken met lokale deskundigen.*

Aanwezigheid van kennis is overigens geen garantie voor een goede advisering. Een adviseur moet immers ook het vermogen en de bereidheid hebben om die kennis te verwoorden en in zijn advies te betrekken. Aan dit alles blijkt het in de praktijk dikwijls te ontbreken. Te vaak komen adviezen op het volgende neer: *'dat is geen burcht maar een vluchtpijpje', 'dat hol is van een vos', 'maak van dat bemeste grasland een bloemenweide', 'geen graafsporen, dus geen dassen', of 'plant maar wat bessenstruiken'.* In het navolgende passeren een aantal van dat soort adviezen de revue.

Advisering in de praktijk

Bureau 1

In 2012 droeg de toenmalige vergunningverlener, Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), gemeente X op om een nieuw leefgebied en een nieuwe burchtlocatie voor de das te scheppen. De RVO eiste dit ter compensatie van de voorgenomen bouw van een nieuwe woonwijk. Daardoor ging een bestaand leefgebied rond een hoofdburcht in X verdwijnen. Bureau 1 stelde namens gemeente X aan de RVO voor om dat nieuwe leefgebied in het nabije Y te realiseren. In antwoord op een expliciete vraag van de RVO gaf de gemeente aan dat op de voorgestelde plek in Y nog geen dassen leven. Bureau 1 had eerder echter aan X gerapporteerd dat in het betreffende gebied in Y een bijburcht aanwezig was die 'vaak door dassen bezocht werd'. Bureau 1 reduceerde dit richting RVO ten behoeve van de gemeente echter tot een 'vluchtpijp'. Vervolgens honoreerde de RVO de vergunningsaanvraag voor woningbouw in X. Nog geen twee jaar later bleek die beweerde 'vluchtpijp' dan ook 'veranderd' in een hoofdburcht met maar liefst 11 pijpen. Aan het vereiste nieuwe leefgebied heette daarmee door gemeente X voldaan te zijn zodat het oude leefgebied volgebouwd kon worden ten koste van de daar levende dassenclan. Volgens de perceelseigenaar in Y wonen er echter al decennialang dassen op haar terrein. Van het scheppen van een nieuw leefgebied is dus nooit sprake geweest met dank aan Bureau 1 (bronnen: 1-10).

Bureau 2

In 2020 stelde gemeente X voor om een bedrijventerrein in te richten op landbouwgrond bezuiden Y. De vestiging van het bedrijventerrein zal tientallen hectares grasland ontoegankelijk maken voor de dassen uit een nabije kraamburcht. Ondanks het ontbreken van alternatieve foerageermogelijkheden rapporteerde Bureau 2 in opdracht van de gemeente dat de ingreep geen negatief effect heeft op het essentiële leefgebied. Volgens Bureau 2 komen in het plangebied slechts sporadisch dassen voor. Lokale dassenbeschermers legden met hun eigen infrarood camera's in precies datzelfde gebied in meer dan de helft van de nachten maandenlang dassen vast. De zaak bevindt zich in de beroepsprocedure-fase (bronnen: 11-16).

Bureau 3

In 2019 vroeg gemeente X het Bureau 3 om advies inzake de aanleg van een nieuw parkeerterrein voor Speelpark Y. Bureau 3 ging daarbij voorbij aan rapportages van, onder meer, Staatsbosbeheer waaruit blijkt dat het plangebied essentieel foerageergebied is van een kraamburcht met circa 15 pijpen. Een veldbezoek door de 'ecoloog' van Bureau 3 resulteerde in een rapportage waarin deze

burcht, *en passant*, tot bijburcht bestempeld wordt. Aan de rapportage voegde de 'ecoloog' toe dat de hoofdburcht zich vermoedelijk op tientallen kilometers afstand bevindt. Dat dit in volstrekte tegenspraak is met de grootte van de aanwezige burcht en de gebruikelijke doorsnede van een territorium in regio Z (één tot hooguit enkele kilometers), gaf appellanten aanleiding om nadere vragen te stellen aan de 'ecoloog' over zijn opleiding. Daarop antwoordde hij zich niet meer te kunnen herinneren waar en wanneer hij gestudeerd had. De zaak bevindt zich in de beroepsprocedure-fase (bron: 17).

Bureau 4

In februari 2021 onderzocht Bureau 4 op verzoek van een projectontwikkelaar de verhuisbaarheid van dassen in gemeente X. Ondanks waarschuwingen van de plaatselijke IVN-afdeling en de Stichting Das&Boom die benadrukten dat februari de werptijd van dassen is, verzekerde Bureau 4 dat van jonge dassen geen sprake zou zijn. Bureau 4 baseerde dit op het feit camerabeelden geen sociale interactie tussen de twee volwassen dassen toonden en er ook geen mestputje was aangetroffen bij de burcht. Dat deze stellingen niet klopten, bleek al gauw. Na het wegvangen van twee volwassen dassen werd de burcht vergraven en kwamen alsnog twee pasgeboren jongen tevoorschijn. Het dassengezin werd overgebracht naar een dierenopvang waar één van de jongen stierf. Op advies van de betrokken ecoloog werden de volwassen dassen overgebracht naar een kunstburcht in gemeente Y. Tot overmaat van ramp bleek deze kunstburcht aangelegd in het territorium van een daar woonachtige dassenfamilie. De zaak is onder de aandacht van de Rechtbank gebracht. De Rechtbank heeft de zaak echter gesloten vanwege het volgens haar ontbrekende procesbelang (bron: 18).

Bureau 5

Vanwege de uitbreiding van bedrijfsterrein Z in X heeft in 2014 een succesvolle verhuizing plaatsgevonden van een dassenfamilie naar een nieuwe hoofdburcht benoorden dit bedrijfsterrein. Gemeente X is thans echter voornemens om 11 hectare graslanden op een afstand van minder dan 200 meter van die hoofdburcht om te zetten in een 'zonneakker'. Bureau 5 heeft hiertoe in 2021 een natuurtoets uitgevoerd. Omdat hun vier infrarood-camera's gedurende één week onderzoek maar één das registreerden, concludeerde Bureau 5 dat het plangebied niet van betekenis is voor de desbetreffende dassen. Zij ging daarmee voorbij aan het feit dat recente graafwerkzaamheden vlak bij de burcht juist in die (zeer korte) onderzoeksperiode tot tijdelijke verstoring hadden geleid en droogte het grasland bovendien op datzelfde moment minder geschikt maakte als leverancier van regenwormen. Bureau 5 merkt de omzetting van 'hoogproductief, bemest en biodiversiteitsarm grasland' in 'kruiden- en faunarijk grasland' op delen van de 'zonneakker' bovendien aan als pluspunt

voor dassen, terwijl regenwormen juist het talrijkst zijn in bemest cultuurgrasland. Zonder verdere onderbouwing reduceerde Bureau 5 de burcht tot bijburcht en verwees de dassen voor hun voedselvoorziening naar grasland ten westen van het plangebied. Dat zich daar het territorium van een andere dassenfamilie bevindt, ontging Bureau 5. Een WNb-ontheffing is nog niet aangevraagd door de projectontwikkelaar (bronnen: 19-20).

Bureau 6

Onderneming Z wil nieuwe natuur met recreatief medegebruik ontwikkelen. Om het plan te financieren dient binnen het gebied een 18-holes golfbaan met clubhuis aangelegd te worden. Bureau 6 conderbouwde het plan en beweert dat de aanleg van een golfterrein het biotoop voor de resterende dassen verbetert. Ten behoeve van het totale plan zal het agrarisch gebruik echter worden gestaakt op minimaal 80 hectare. Daardoor gaat bemest grasland en maïsland verloren dat vooralsnog voorziet in een deel van het voedsel voor de dassen van minimaal één hoofdburcht. De drukte rondom het nieuwe clubhuis van de golfbaan zal één van de oorspronkelijke hoofdburchten waarschijnlijk degraderen tot bijburcht, aldus Bureau 6. Bureau 6 legde op verzoek van Onderneming Z lijstjes aan van denkbare maatregelen ten gunste van dassen maar kon daarbij niet becijferen of de voedselvoorziening daarmee jaarrond op peil zal blijven. Er ontbreekt namelijk een geborgd integraal inrichtings- en beheerplan, laat staan dat zo'n plan in voorwaardelijke zin deel uitmaakt van het door de gemeente goedgekeurde bestemmingsplan. Voorwaarden beperken zich tot de verplichting een bepaald aantal hectares 'natuur' aan te leggen. Bureau 6 verrichtte ook geen cumulatieve toets waarmee de effecten van voorgaande en nog komende ingrepen worden becijferd. Toch kende Provincie Y een WNb-ontheffing toe. Tegen deze ontheffing en het bestemmingsplan is beroep ingesteld door dassenbeschermende organisaties. Zij zijn in afwachting van de uitspraak door de Raad van State (bronnen: 21-22).

Bureau 7

In 2021 was gemeente X voornemens een vergunning te verlenen die er toe leidde dat op een bestaand weiland in dassenleefgebied een woonhuis kon verrijzen. Bureau 7 voorzag het plan van een ecologische onderbouwing. Kennelijk wist Bureau 7 dat dassen verzot zijn op wormen en had men gehoord dat appels wel eens 'wormstekig' kunnen zijn. Hun advies luidde dan ook dat door de aanplant van wat fruitbomen meer 'wormen' voor dassen beschikbaar zouden komen. Bureau 7 kent het verschil tussen jaarrond beschikbare regenwormen en tijdelijk beschikbare fruitboomlarven niet. De zaak bevindt zich in de zienswijzeprocedure-fase (bron: 23).

Bureau 8

Gemeente X is voornemens toestemming te verlenen voor de aanleg van een zonne-akker van zes hectare op voormalig maïsland. Bureau 8 voorzag het plan in 2021 van een ecologische onderbouwing. De aangetroffen burcht op 250 meter vanaf het plangebied werd als ‘verlaten’ bestempeld terwijl de lokale dassenwerkgroep in diezelfde periode verse graafsporen, prenten, haren en latrines aantrof en fotografeerde. Bureau 8 merkte het plangebied wel aan als ‘zeer geschikt voor dassen’ maar stelde desondanks voor om het niet door panelen bedekte deel van de zonneakker te verschrallen en als bloemrijk beheergrasland in te richten. Kennelijk ontging het Bureau 8 dat dassen daar weinig van hun gading kunnen bemachtigen. De zaak bevindt zich in de zienswijzeprocedure-fase (bron: 24).

Bureau 9

Landgoed Y te X bezit een WNb-ontheffing om het recreatieve medegebruik van het landgoed te vergroten ten behoeve van het financiële draagvlak. Tegen deze ontheffing is beroep ingesteld door Stichting Z. Aanleiding is de aanwezigheid van een kraamburcht met 7 pijpen die circa 100 meter van het plangebied verwijderd is en op slechts 200 m afstand van cultuurgrasland in het plangebied. Deze burcht bestaat vanaf minimaal 2018, zoals aangegeven in het beroepschrift van de Stichting Z. In opdracht van de ontheffinghouder heeft Bureau 9 een verweerschrift helpen onderbouwen. In het desbetreffende rapport geeft Bureau 9 expliciet aan het beroepschrift van de Stichting Z te hebben ontvangen. Op basis van die mededeling staat Stichting Z op het standpunt dat Bureau 9 wetenschap had (kunnen hebben) van de nabije hoofdburcht. Desondanks heeft Bureau 9 geen melding gemaakt van deze burcht nabij het plangebied. De zaak bevindt zich in de beroepsprocedure-fase (bronnen: 25-27).

Bureau 10

Binnen Universiteit X, afdeling Y, houden Z et al. zich bezig met biodiversiteitsversterking in en rondom velden met zonnepanelen, zogenaamde zonneakkers, zonneparken of zonneweides. Rapporten van deze groep worden met enthousiasme geciteerd door initiatiefnemers die dergelijke zonneparken, omwille van draagvlak van biodiversere paden en randen voorzien. Afdeling Y dat de omstandigheden onder de panelen ongunstig kunnen zijn voor regenwormen. Desondanks beweert één van hun rapporten dat ‘sporen van de das werden waargenomen in zonneparken’ (aldus Z et al., 2019). De referenties in het rapport waarop deze bewering zegt te stoelen, geven echter aan dat er slechts sporen van dassen náást zonneparken gezien zijn. Daar is het ongunstige effect op

regenwormen (Kok et al., 2017; Rutgers, 2020; Schotman et al., 2021) en, bijgevolg, de beperktere voedselbeschikbaarheid voor dassen vanzelfsprekend niet aan de orde. Zelfs als zou worden aangetoond dat zonnepanelen niet van invloed zijn op de beschikbaarheid van regenwormen, hoofdvoedsel van de das, is het de vraag of dassen zich überhaupt onder en tussen panelen durven te begeven. Dit is tot dusver nog nooit aangetoond. Oppervlakkige lezers, waaronder in elk geval ecologisch Bureau 8, kunnen onder verwijzing naar de onzorgvuldige bewoordingen van Z et al., ten onrechte beweren dat de aanleg van zonneparken en dassen elkaar niet in de weg zitten (bron: 28).

Bureau 11

In 2018 voerde Bureau 11 een natuurtoets uit ten behoeve van de aanleg van zonnepark Z in regio Y benoorden X. Het plangebied bestaat uit 20 hectare bemest grasland en wordt doorsneden met enkele boomsingels. In het desbetreffende rapport wordt gemeld dat dassen in het verleden zijn waargenomen nabij het plangebied maar dat tijdens een veldbezoek geen sporen van dassen werden gezien. Dat betekent dat een bezette dassenburcht in één van de singels, nota bene midden in het plangebied en bekend bij Stichting Das&Boom, door Bureau 11 over het hoofd is gezien. Door deze slordigheid kon Bureau 11 concluderen dat ‘het zonnepark met zekerheid geen negatieve effecten zou hebben’. Het bestemmingsplan is inmiddels onherroepelijk (bron: 29).

Bureau 12

In verband met de aanleg van een nieuw hoogspanningsstation in X is Y voornemens om een aantal kabels aan te leggen. Y heeft Bureau 12 gevraagd de effecten van deze aanleg in kaart te brengen. De beoogde kabelsleuf zal zich op minder dan tweeneenhalf meter afstand van een bezette hoofdburcht met 7 belopen pijpen bevinden. Bureau 12 beaamde dat dit tot verstoring en zelfs instorting van de burcht kan leiden maar adviseert Y om desondanks een WNb-ontheffing aan te vragen bij de provincie. Bureau 12 rept met geen woord over het feit dat de kabelsleuf ook op ruim 100 meter vanaf de hoofdburcht aan de overzijde van een akker kan worden gesitueerd. Een WNb-ontheffing is nog niet verleend door Provincie Z (bron: 30).

Bureau 13

De eigenaar van een graslandperceel in X wil daarop een huis, tuin en oprit aanleggen ter grootte van circa 165 m². Bureau 13 bracht drie veldbezoeken aan het terrein en nam behalve een wissel en snuitputjes in het bos vlak naast het grasland ook één belopen dassenpijp waar. Tien meter verder in datzelfde bos bevindt zich een hoofdburcht met acht belopen pijpen. Bureau 13 besteedt hieraan geen woord en stelt in de onderbouwing van de WNb-ontheffing dat ‘de bouw van de woning in het

belang van flora en fauna is' omdat de eigenaar van het grasland een dierenliefhebber is. Vanzelfsprekend is er weer de bekende bereidheid om wat bessenstruiken aan te planten in de aanstaande voortuin. *En passant*, schat Bureau 13 het functionele leefgebied van een das op slechts 0,9 hectare, ter bevestiging van hun onkunde. Het plan bevindt zich in de beroepsprocedure fase (bron: 31).

Bureau 14

Op verzoek van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat voerde Bureau 14 in 2016 onderzoek uit naar effecten van wegen op de natuur rond X. Aanleiding hiertoe vormde het voornemen om de wegenstructuur rond die stad te optimaliseren. Het natuuronderzoek had onder meer betrekking op het nabijgelegen landgoed Z. Bureau 14 vond het onnodig om in dat kader contact te zoeken met de beheerder van het landgoed. Als gevolg daarvan kon de bewoonde dassenburcht in de eindrapportage onvermeld blijven. Het Ministerie achtte het niet haar taak om zich van de juistheid van de gevolgde onderzoeksmethode te vergewissen en voer blindelings op de bevindingen van Bureau 14. Het tracébesluit staat vast (bronnen: 32-33).

Bureau 15

Speelpark Y wil haar aantal attractietoestellen en ook parkeervoorzieningen uitbreiden. De Raad van State schorste het goedkeuringsbesluit van het bestemmingsplan vanwege ondeugdelijk natuuronderzoek. Ter reparatie van het bestemmingsplan deed Bureau 15 in 2021 nieuw onderzoek in opdracht van gemeente X. Dat onderzoek richtte zich onder meer op de effecten van de aanleg van een parkeerterrein van ruim 11.000 m² op 90 meter afstand van een kraamburcht. Dit parkeerterrein mag gedurende 70 dagen per jaar tot na zonsondergang gebruikt worden. In de betreffende studie woog Bureau 15 geen locatiealternatieven tegen elkaar af. Bureau 15 achtte het verstorende effect van parkerende auto's op de burcht te voorkomen met aangepaste verlichting, een hek en een begroeide grondwal van 1 meter hoogte. Bureau 15 erkende dat het op te offeren terrein tot het foerageergebied van de kraamburcht behoort, maar ziet voldoende foerageergebieden in de omgeving over blijven. Door het hek rond het parkeerterrein passeerbaar te maken, kunnen dassen volgens Bureau 15 bovendien ook 'op de parkeerplaats foerageren'. Het parkeerterrein ligt binnen de begrenzing van het Natuur Netwerk Nederland (NNN). De wettelijk noodzakelijke compensatie van dit verlies acht Bureau 15 te kunnen realiseren met een perceel dat indertijd uit het NNN geëxclaveerd omdat het eigendom van het speelpark is, ook al is dit perceel *de facto* al natuur en in praktische zin geen compensatie. De gemeenteraad stemde inmiddels in met

het nieuwe bestemmingsplan. Het plan staat nu open voor beroep bij de Raad van State (bronnen: 26-27, 34-35).

Discussie

Slechte adviezen

De voorgaande paragraaf illustreert aan de hand van vijftien willekeurige voorbeelden dat de kwaliteit van adviezen van ecologische bureaus tekort kan schieten. Vijf van hen zijn aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus. Zij in het bijzonder worden geacht zich aan de Gedragscode te houden en hun kwaliteit zo te waarborgen. Gebrek aan kwaliteit en betrouwbaarheid van ecologische adviesbureaus is overigens ook door anderen nadrukkelijk onder de aandacht gebracht (De Vries, 2019; Toets, 2019; Schohaus & Sys, 2020).

‘Ecologie’ is zo’n breed begrip dat het voor veel adviesbureaus klaarblijkelijk onmogelijk is om overal verstand van te hebben. Dat weerhoudt hen niet om bepaalde opdrachten toch aan te nemen. Wie daar bij optelt dat dassen in een aantal opzichten kritisch en veeleisend zijn (Roper, 2010; Van Bommel et al, 2015; Schröder & Vink, 2022), begrijpt dat adviesbureaus de plank flink mis kunnen slaan. De voor kenners onmiskenbare sporen van dassen blijven daardoor onopgemerkt of worden als die van vossen bestempeld, bijburchten of vluchtpijpen worden gezien als rariteiten die los staan van een territorium, en de aanleg van een boomgaard of bloemenweide wordt gepresenteerd als een alternatief voor een regenwormrijk cultuurgrasland. In veel gevallen zal het daarbij om pure onwetendheid gaan. Soms echter is opzettelijke kleuring of zelfs misleiding aan de orde om opdrachtgevers te plezieren en hen als klant te behouden (De Vries, 2019; Toets, 2019; Schohaus & Sys, 2020). Een adviesbureau dat een plan vanwege een te grote impact op dassen ontraadt, zal immers niet snel een nieuwe opdracht toegekend krijgen. Een plicht om ieder advies aan externe deskundigen voor te leggen, vergelijkbaar met de Commissie MER in het geval van MER-plichtige plannen, bestaat voor ‘kleine’ ingrepen niet. Wel geeft het interprovinciale Kennisdocument Das (BIJ12, 2017) aan ecologische adviesbureaus nadrukkelijk in overweging om aanvullende informatie in te winnen bij Stichting Das&Boom. Dit gebeurt in de praktijk echter zelden en dat geeft op zichzelf al te denken. Overigens bevindt zich een aantal van de in deze notitie gegeven voorbeelden nog onder de rechter. De komende maanden zal blijken wie aan het langste eind trekt.

Ongecontroleerde mitigatie en compensatie

Daar waar ecologische bureaus oprecht beogen om schade aan dassen via maatregelen te beperken of te compenseren, laten hun adviezen toch ook vaak te wensen over. Die tekortkomingen laten zich karakteriseren met onbeantwoorde ‘wat-, wie-, waar-, hoe-, en wanneer-vragen’. Bij onduidelijke

antwoorden op deze vragen (of op zijn minst het ontbreken van een signaal vanuit de adviesbureaus dat deze vragen op enig moment glasheldere antwoorden behoeven alvorens een plan doorgang kan vinden), bestaat een dikke kans dat van de maatregelen weinig terecht komt en dassen hiervan uiteindelijk slachtoffer worden. Een goed advies dient namelijk te beschrijven wát de maatregelen inhouden en op welke wijze deze de dassen ten goede beogen te komen. Ook moet beschreven worden wáár en hóe de maatregelen worden uitgevoerd en wíe verantwoordelijk is voor zowel de uitvoering als de financiering. Tenslotte moet vastgelegd worden wannéér de maatregelen dienen te worden uitgevoerd en wanneer de maatregelen voldoende effectief geacht mogen worden om de nadelige ingreep (die immers aanleiding vormt voor de maatregelen) te mogen aanvangen. De antwoorden op de 'wat-, wie-, waar-, hoe-, en wanneer-vragen' moeten zich niet beperken tot de inrichtingsfase. Ze moeten zich ook uitstrekken tot de beheerfase nadien. Het toezicht op een juiste uitvoering van maatregelen schiet al vaak tekort in de inrichtingsfase maar in de beheerfase is de kans daarop nog groter. Beide fases moeten dan ook voorzien worden van monitoringsplan en afspraken om, waar nodig, op basis van die monitoring bij te sturen in de gewenste richting. Bij een aantal provincies ontbreekt overigens een nauwkeurige administratie van compensaties. Daardoor kan het gebeuren dat eenzelfde compensatiegebied meer dan één keer wordt opgevoerd voor meerdere ruimtelijke ingrepen of dat de controle op een juiste uitvoering ontbreekt.

Gebrekkige cumulatie

In beginsel wordt adviesbureaus doorgaans gevraagd om niet meer dan de effecten van een specifieke ingreep te beoordelen. Als zo'n ingreep het foerageergebied van dassen verkleint, lijkt een becijfering van het aantal verloren hectares te kunnen volstaan. Die verloren oppervlakte wordt vervolgens vergeleken met de gebruikelijke omvang van een dassenterritorium: circa 100 hectare. Rechters trekken dan al gauw de conclusie dat er voldoende foerageergebied overblijft en dassenbeschermers in de betreffende procedure dus muggen ziften. Toch zou het van vakkundigheid getuigen als ecologische adviesbureaus ook onder de aandacht brengen dat het cumulatieve effect van meerdere kleine, opeenvolgende ingrepen de overlevingskans van dassen op langere termijn wel degelijk kan schaden. Dat is in het bijzonder het geval als de geleidelijke verkleining van het leefgebied betrekking heeft op primair foerageergebied, te weten cultuurgrasland. Pas als mitigerende maatregelen niet volstaan en een Passende Beoordeling WNb nodig is, is een cumulatieve toets wettelijk vereist. Maar ook dan is het ter beoordeling van de ecologische adviesbureaus op welke ruimtelijke en temporele schaal die cumulatie door hen wordt uitgevoerd. Voorgaande en nog komende reducties van het leefgebied kunnen zo buiten beeld gehouden worden terwijl het de optelsom van ingrepen is die een dassenclan uiteindelijk fataal kan zijn.

Geen plaag maar herstel

Voor de das bestaat geen formele herstelopgave meer. Ecologische adviesbureaus laten dikwijls niet na te wijzen op de huidige 'gunstige' en op zijn minst 'verbeterde' staat van instandhouding van de das in Nederland. Er zijn namelijk weer 5.000-6.000 dassen, aanzienlijk meer dan de 1.200-1.500 dieren die rond de jaren 80 van de vorige eeuw resteerden. Daarmee is de toon gezet en worden geesten rijp gemaakt om over kleine negatieve effecten heen te stappen. Echter, niet overal in Nederland gaat het goed met de das. Zo daalde het aantal bewoonde burchten op de Centrale Veluwe tussen 1995 en 2020 met 42 procent (Vink & Schröder, 2021) en stagneert het herstel in de Gelderse Achterhoek en delen van Limburg. In gebieden waar wel groei van het aantal dassen plaatsvindt, is bovendien even vaak sprake van opkrabbelen uit een diep dal als van kolonisatie van maagdelijk gebied. Suggesties als zou hier en daar sprake zijn van een nieuwe plaagsoort zijn dan ook grotesk.

Conclusie

De kwaliteit van adviezen van ecologische bureaus laat soms ernstig te wensen over blijkens een vijftiental voorbeelden. Deze lijst van genoemde voorbeelden is zonder twijfel niet uitputtend. Dat impliceert dat een advies van niet-genoemde ecologische bureaus net zo discutabel kan zijn. Vandaar de anonimisering van bureaunamen en bronnen. Omgekeerd komt het ook voor dat de hier wel-genoemde bureaus in andere gevallen adviezen geven die wel adequaat zijn. De tekortschietende adviezen vloeien voort uit onvoldoende ecologische kennis van dassen bij de betrokken bureau-medewerkers maar soms ook uit bewuste misleiding. Als gevolg daarvan worden adviezen onbetrouwbaar. Vergunningverleners en rechters zouden dit vaker in hun overwegingen moeten betrekken en daarom contra-experts raadplegen. Ook zou van ecologische bureaus verlangd moeten worden dat zij voorafgaand aan hun adviezen aantoonbaar contact zoeken met lokale dassendeskundigen. Hun namen zijn bekend bij de Stichting Das&Boom. Dat is overigens precies wat het interprovinciale Kennisdocument Das oppert.

Literatuur

- ABRVS, 2022. Uitspraken Afdeling Bestuursrecht Raad van State, 's-Gravenhage (<https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@125948/201903159-1-r2/>; <https://www.raadvanstate.nl/uitspraken/@128661/202105952-1-r4/>).
- BIJ12, 2017. Kennisdocument Das. BIJ12 Samenwerkende Provincies, Utrecht, 43 pp.

- De Vries, M., 2019. Wie betaalt, bepaalt. <https://www.trouw.nl/opinie/wie-betaalt-bepaalt-vandaar-dat-milieu-effectrapportages-vol-drogredenen-staan~bf513f58/>
- Infomil, 2019. Milieueffect Rapportage-scan <https://forms.infomil.nl/formulieren/mer-scan>
- IVN Roermond, 2021. Provincie en Mulleners Vastgoed liegen in Roermondse dassenkwestie; <https://www.ivn.nl/afdeling/roermond-eo/nieuws/provincie-en-mulleners-vastgoed-liegen-in-roermondse-dassenkwestie>
- Kok, L., N. van Eekeren, W.H. van der Putten et al., 2017. Zonneparken en bodemafdekking: trade-offs of win-win bij energieopwekking en bodemfuncties? *Bodem* 27(4), 18-21.
- Roper, T.J., 2010. Badger. Collins, London, United Kingdom.
- Rutgers, M., 2020. Grote grondgebonden zonneparken beïnvloeden de bodem en het bodemleven. RIVM, Bilthoven, <https://www.atlasleefomgeving.nl/nieuws/grote-grondgebonden-zonneparken-beinvloeden-bodem-en-bodemleven>
- Schohaus, B. & M. Sys, 2020. Intellectuele prostitutie in de milieuwereeld. Follow The Money 1 augustus 2020. <https://www.ftm.nl/artikelen/intellectuele-prostitutie-milieuadvies?share=f4JLe2a73Af9YqGToEQK2tJed%2FS5ebT8Vz1uZhJAvGcnkfrn4jbRfzaucMaNupk%3D>
- Schotman, A., F. van der Zee, G. Hazeu, J. Bloem, J. Sluijsmans & M. Vittek, 2021. Verkenning van bodem en vegetatie in 25 zonneparken in Nederland. Rapport 3061, Wageningen UR-WenR, Wageningen, 111 pp.
- Schröder, J.J. & J. Vink, 2022. Dassen en de beschikbaarheid van regenwormen. *De Levende Natuur* 1, 28-31.
- Toets, 2019. MER vereist meer objectiviteit en deskundigheid. <https://www.toets-online.nl/mer-vereist-meer-objectiviteit-en-deskundigheid>
- Van Amerongen, N.H. & R. Kegge, 2019. De Gedragscode voor deskundigen in het Omgevingsrecht: een oplossing voor gedragsproblemen bij deskundigen? *Tijdschrift voor Bouwrecht* 2019/30, 186-198.
- Van Bommel, F., S. Vreugdenhil & M. La Haye, 2015. De Das. KNNV Uitgeverij, Zeist, 135 pp.
- Vink, J. & J.J. Schröder, 2021. Decline of the number of occupied badger (*Meles meles*) setts in the Veluwe region (The Netherlands) and its possible causes. *Lutra* 64: 5-18.

Over de schrijver

Dr. ir. Jaap J. Schröder (1957) woont sinds 1976 met een onderbreking van zes jaar op de Veluwe. Met de jaren raakte hij verknocht aan het gebied en vooral aan het 'wild' op en rond zijn woonplaats Harderwijk. Tussen 1983 en 2019 is hij werkzaam geweest als agro-ecoloog bij Wageningen Universiteit en Research (en voorlopers van WUR) waar hij zich bezig gehouden heeft met de raakvlakken tussen landbouw, milieu en natuur. Hij publiceerde daarover veelvuldig in wetenschappelijke en populaire tijdschriften en doet nog steeds. Hij is erelid van de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe (www.vbwnoordveluwe.nl) en was daarvan ruim 25 jaar bestuurslid. Hij is voorzitter van de Stichting Valouwe Natuur (www.valouwenatuur.jouwweb.nl). Met anderen binnen de Vogelbeschermingswacht en Valouwe Natuur is hij betrokken bij natuurbescherming en dan met name in relatie tot planologische ontwikkelingen. Daarvoor ontvingen zij in 2018 de Bird Life International Award uit handen van Vogelbescherming Nederland. Jaap Schröder richt zich niet alleen op de bescherming van vogels maar ook op die van zoogdieren. In dat kader verricht hij jaarlijks inventarisaties van een dertigtal dassenburchten op de Noordwest-Veluwe in samenwerking met Stichting Das&Boom.